

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

TOLTÉCKÁ MOUDROST VE VÝCHOVĚ DĚTÍ

Vedoucí práce: Mgr. Richard Macků

Autor práce: Romana Lukáčová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: 3. ročník

2015

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

30. 3. 2015

.....
Romana Lukáčová

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Richardovi Macků za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce a děkuji Jaroslavu Duškovi, za poskytnutí inspirativního rozhovoru k tématu této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	6
1 HISTORIE TOLTÉKŮ.....	8
1.1 Původ Toltéků	8
1.2 Historické cykly.....	9
1.2.1 První cyklus.....	10
1.2.2 Druhý cyklus	10
1.2.3 Třetí cyklus.....	11
1.2.4 Čtvrtý cyklus	11
2 PODSTATA TOLTÉKŮ.....	13
2.1 Rozdílné chápání světa	13
2.2 Inventář.....	14
2.3 Rozdílné cíle života	14
2.4 Tonal	16
2.5 Nagual	16
2.6 Vztah mezi tonalem a naguelem.....	17
3 CESTA POZNÁNÍ	19
3.1 Popis bojovníka	19
3.1.1 Charakteristika	19
3.1.2 Ženská cesta	20
3.2 Bojovníkovy kompetence	21
3.2.1 Vidění.....	21
3.2.2 Tři úrovně pozornosti	22
3.2.3 Zastavení vnitřního dialogu.....	23
3.2.4 Mistrovství záměru.....	24

3.3	Techniky	24
3.3.1	Umění snít	24
3.3.2	Rekapitulace	25
4	DOHODY	26
4.1	První dohoda: Nehřešte slovem	26
4.1.1	Aplikace na výchovu	27
4.2	Druhá dohoda: Neberte si nic osobně	28
4.2.1	Aplikace na výchovu	29
4.3	Třetí dohoda: Nevytvářejte si žádné domněnky	30
4.3.1	Aplikace na výchovu	31
4.4	Čtvrtá dohoda: Vždy dělejte vše, jak nejlépe dovedete.....	31
4.4.1	Aplikace na výchovu	32
4.5	Pomocné aktivity	34
4.5.1	Den ve tmě	34
4.5.2	Hra na expresivitu emocí	35
4.5.3	Hra na ticho	37
4.5.4	Hra se slovy	37
4.6	Shrnutí pro pedagoga	39
	Závěr	41
	Seznam použitých zdrojů.....	42
	Abstrakt.....	43
	Abstract	44

Úvod

Vytvořili jsme si určité společenské představy, ve kterých žijeme – představa o rodině, společenství, městě, zemi apod. Tyto představy také zahrnují veškerá pravidla společnosti, její zákony, způsoby, různé kultury, vlády, školy, svátky apod. My s touto představou souhlasíme a učíme v ní žít druhé. Tímto způsobem se učíme všemu, co známe, celou realitu našeho světa. Proces poutání pozornosti používáme při výchově dítěte, kdy mu vkládáme pomocí popisu tyto představy do jeho mysli, tedy co je dobré nebo špatné, v co věřit a v co nevěřit, co je přijatelné a co zase ne, co je krásné a co ošklivé, co je správné a nesprávné.

Jiný způsob komunikace nám není známý a tak již od narození souhlasíme s představami, které nám jsou postupně předávány, věříme jim a stávají se pomocníky v utváření naší osoby. Ovšem celý tento způsob komunikace nám způsobuje, že se odtrháváme od podstaty naší osobnosti. Vytváříme si stav mysli, která nám brání poznat, co skutečně jsme, poznat naše skutečné já. Žijeme ve snaze zapadnout do představ ostatních a potlačujeme sebe. Důsledek způsobu tohoto žití můžeme pozorovat například u jedinců, kteří sebe-odmítají. Vidáme pak mladistvé, kteří berou drogy, jsou agresivní, nespokojení. Nevědí, co od života chtějí, neznají smysl života, neumějí se rozhodnout. Nevyznají se v sobě, mají v sobě spoustu naučeného, ale přitom podstatu sebe neumí vyjádřit, neboť ji zapoměli. Proto jsem se rozhodla, pomocí Toltéckých rad najít způsob, jak tomuto zabránit, jak efektivnějším způsobem můžeme vést děti v jejich životech.

Cílem bakalářské práce je tedy jednak zmapovat historii a moudra Toltéků na základě literárních děl, abychom si dokázali představit, kdo byli Toltékové a dozvěděli se informace o jejich kultuře a způsobu života. V práci je pojednáváno o jejich původu, historických cyklech, jejich podstatě a nastiňují rozdílná chápání světů a cílů života Toltéků a běžného člověka. Dále je popsána cesta poznání jakožto postup, jak dospět k znovuoživení své osobnosti. Druhým cílem je pomocí Čtyř dohod aplikovat toltéckou moudrost na výchovu dětí, přičemž sepišeme pomocné aktivity a rady pro pedagoga, které přispívají k rozvoji osobnosti.

Teoretická část se skládá ze třech hlavních kapitol. První s názvem Historie Toltéků, která popisuje původ indiánského kmene a historické cykly jejich vývoje. Na ni bude navázána druhá kapitola Původ Toltéků, kde popisujeme rozdílné světy a rozdílné cíle života indiánů oproti současnému běžnému člověku. A také si v této části přiblížíme více

toltécké chápání světa pomocí popisu Nagualu, Tonalu a vztahu mezi nimi. Poslední třetí kapitola nese název Cesta poznání, což napovídá, že středem zájmu je poznání, charakteristika bojovníka a popis technik či metod, jak na cestě poznání dojít k zdárnému cíli. Praktická část je čtvrtá kapitola s názvem Dohody, kde se postupně seznámíme s každou ze 4 dohod, k níž jsou shrnuty informace o aplikaci na výchovu dětí a zásady pro práci s dětmi. Dále vytvoříme čtyři aktivity a souhrn pro pedagoga, který vyplývá z celé práce.

Při vypracování bakalářské jsou použity především knihy od Carlose Castanedy. Ten se nejdříve kvůli studiu, později z vlastní iniciativy, setkával s Donem Juanem s následovníkem a mistrem toltécké moudrosti, a nechal se od něho učit. Informace jsou také doplněné z knih od Taishy Abelarové a Kena Eagla Feathera.

1 Historie Toltéků

1.1 Původ Toltéků

Jeden z kmenů předkolumbovských amerických indiánů se nazývá Toltékové. Jejich původ je obklopen záhadami a dočteme se o nich v mnoha kronikách či obrázkových rukopisech, které zahrnují nespočet legend a mýtů.¹ Například Jedna z legend vypráví o tom, jak Toltékové byli ti, kteří vytvořili vyspělou atlantskou civilizaci, o níž se později zmiňoval Platón.² S největší pravděpodobností vznikli kolem 9. století n. l. smíšením různých populací Indiánů ze skupiny Čičmeků, kteří přišli ze skalnaté pouště severního Mexika a ze skupiny Nonohualců, kteří přišli ze vzdáleného jihu.³

Nejčastěji se o nich zmiňujeme, jako o společenství, které pod vedením mocného a obávaného Mixcóatla, „Hada z mraků“, dobilo značnou část středního Mexika. Zde si založili první hlavní město a Mixcóatl si vzal ženu Chimalmu „Ležící štít“, která mu porodila syna Ce Acatl Topiltzina, „Našeho Pána Jedna Třtina“, dále nazývaného Quetzalcóatla (převzal jméno od boha Quetzalcóatla). Ten se díky otci stal brzy vládcem nad Toltéky a vybudoval nové hlavní město Tollán (také nazývané Tula).⁴

Schanze podle historiků z Mexického národního institutu antropologie a historie tvrdí, že toltécká kultura vzkvétala již v 5. století př. n. l. v Teotihuacánu⁵. Bylo zde zachováno mnoho památek. Největší a nejstarší stavbou města je pyramida Slunce a v chámech nacházející se malby zobrazující boha Quetzalcoatl.⁶

O hlavním městě Tula je známo, že leželo na strategicky výhodném místě, asi 65 kilometrů severozápadně od dnešního města Mexika. Pod vládnutím moudrého a mírumilovného panovníka Quetzalcoatl, se Toltékům v Tule velice dařilo. Toltékové v 9. nebo 10. století n. l. vpádají na středomexické altiplano a o necelé století později pronikají hluboko do jižní části Mezoameriky. Jejich kultura byla nalezena na téměř všech oblastech Mezoameriky, což se může přirovnat k vpádu „barbarů“ do římské říše.

¹ Srov. Wood, M. *Předkolumbovská Amerika*, s. 66.

² *Tajomstvá našej planéty: Vzpomínky na Atlantidu*. [Online]. © 2007 [Cit. 2015-03-20]. Dostupné na WWW: < <http://tajomstva.org/uryvky/vzpominky-na-atlantidu/> >

³ Srov. Wood, M. *Předkolumbovská Amerika*, s. 66.

⁴ Srov. KATZ, F. *Staré americké civilizace*, s. 160-162.

⁵ Srov. SANCHEZ, V. *Toltécké orákulum*, s. 7-8.

⁶ Srov. Wood, M. *Předkolumbovská Amerika*, s. 60.

Toltéky podrobené oblasti se rozpadly na řadu městských států, s výjimkou města Chichén Itzá ležícího na poloostrově Yucatán. Vytvořili si, několik metropolí a začali s obchodní výměnou mezi severem a jihem, mezi altiplanem a nížinnou oblastí. Hlavním zdrojem bohatství se staly produkty: kakao, peří a bavlna. Obchod byl v tomto období velice rozšířen, což vysvětluje jejich výborné znalosti hutnictví kovů.⁷

Po dvou až třech století výstavby města Tuly, toltéckou říší otrásl hladomor a období sucha. Mnozí badatelé za příčinu považují klimatické změny, k nimž došlo ve 12. a 13. století n. l. Tak obyvatelé ustoupili do malých městských států. Oblasti postupně od severu utlačovali Chichimékové.⁸ V roce 1168 byla Tula napadena těmito „barbary“ a jejich nátlak nevydržela. Chrámy a paláce vyplenili, zničili obrovské kamenné sochy. Obyvatelé města nechali Tulu opuštěnou v troskách. V 16. století při příchodu Španělů, se o Toltécích vyprávěly legendy a byli považováni za vysoce kulturní národ.⁹

„Toltékové byli moudří. Vše, co vyrobili, bylo dobré, dokonalé, krásné skvělé; jejich domy byly nádherné, zdobené mozaikami a štuky, uhlazené skvostné...byli to myslitelé, kteří zavedli počítání roků a dní a vymysleli způsob, podle kterého se střídá den a noc“

To je názor Aztéků na Toltéky, dle španělského kněze Bernardina de Sahagúna.

1.2 Historické cykly

„A skutečně, to co se běžným lidem jeví jako reálné, hodnotné a normální, čarodějové považují za klamně, bezvýznamné a směšné.“¹⁰

Staří mexičtí indiáni byli nesmírně vybíraví a zvědaví, zajímali se o každý aspekt života. Snažili se porozumět vesmíru, životu, smrti a zmapovat rozsah lidských možností, týkající se vědomí a vnímání. Zanechali po sobě detailní popisy postupů svých praktik a metod, které používali, a zmapovali oblasti, jež se jim díky těmto postupům podařilo odhalit.¹¹

Slovo Tolték pro dona Juana znamenalo to samé jako „člověk oddaný poznání“. Toltéčtí zřeci* dokázali pomocí tajné praktiky vypáčit tajemství z vědomí a podvědomí, byli svrchovanými mistry tohoto umění. Mnoho z praktik přežilo dodnes, ale našťástí ve

⁷ Srov. KATZ, F. *Staré americké civilizace*, s. 168 – 173.

⁸ Srov. Tamtéž, s. 174.

⁹ Srov. Wood, M. *Předkolumbovská Amerika*, s. 66.

¹⁰ GATO. *Učení Nagualů*, s. 13.

¹¹ Srov. ABELAROVÁ, T. *Přechod čarodějů*, s. 134.

* Lidé, kteří byli nositeli toltéckého učení (pozn. autorky).

změněné formě, protože tyto praktiky nedovedly některé staré vidoucí* Toltéky ke svobodě, ale k záhubě. Jejich dlouholeté pátrání po pravdě si znázorníme v tzv. toltéckých cyklech kultury, kde nám bude nastíněno, jak přicházeli na cestu poznání.¹²

1.2.1 První cyklus

Byl velice primitivním obdobím, neexistovalo žádné propracované myšlení ani jiný přístup, lidé ovšem k probuzení nového vztahu ke světu směřovali. Došlo k rozštěpení vědomí a lidé již na světě nesmýšleli instinktivně. Tímto posunem vědomí se zabývá americký psycholog Julian Jaynes, a to především v knize *The Origin of Consciousness in the Breakdown of the Bicameral Mind* (Původ vědomí v době zániku dvoukomorové mysli).¹³

1.2.2 Druhý cyklus

Charakteristický rys pro toto období bylo to, co zpravidla nazýváme čarodějstvím: využití osobní síly k manipulaci lidmi i věcmi. Vyskytující se tvrdý konkurenční boj o moc nakonec postavil čaroděje proti sobě. I přes tyto překážky dokázali Toltékové a rozšířit své vědomí do neuvěřitelných dimenzí. Ovšem ten paradoxní fakt, že nedbali na nic jiného než na vlastní intriky, omezil jejich myšlení. Mylně se domnívali, že je čáry a zaříkání mohou chránit před invazí cizích armád. Postrádali sílu ducha, což je učinilo zranitelnými a vedlo k jejich téměř úplnému vyhlazení v průběhu indiánských válek.¹⁴

Don Juan vypráví Castanedovi o toltéckách, kteří jedli rostliny síly*. Dle jeho soudu, museli být tyto první lidé na stezce poznání nesmírně odvážní, ale zároveň se velice mýlili. Když se naučili někteří z nich pomocí rostlinných sil vidět, učili to i ostatní a časem počet vidoucích stoupal. Jejich posedlost tím, co vidí, je naplňovala obřadnou úctou i strachem a nabyla na takové intenzitě, že přestali být oddáni poznání.¹⁵

* Jedním z velkých umění Toltéků bylo vidění, neboli vnímání volně plynoucí energie (pozn. autorky).

¹² Srov. CASTANEDA, C. *Vnitřní oheň*, s. 11.

¹³ Srov. FEATHER, K. E. *Toltécká stezka*, s. 27-28.

¹⁴ Srov. Tamtéž, s. 27-28.

* Psychedelické látky (pozn. autorky).

¹⁵ Srov. CASTANEDA, C. *Vnitřní oheň*, s. 13.

1.2.3 Třetí cyklus

Ve starém Mexiku existovaly dvě kultury, které se přímo střetly - Španělská a indiánská. Díky vítězství Španělů víme o jejich kultuře téměř vše, na rozdíl od indiánské, kterou se pokoušeli zcela vyhladit. To se jim však i přes veliké úsilí nepovedlo.¹⁶ Po zničení světa prvních Toltéků se objevilo nové pokolení vidoucích, kteří si začali zajišťovat svoje místo v novém cyklu. Tito velicí lidé, kteří navzdory svému vidění nikdy nepřestali být oddáni poznání, přezkoumávali své praktiky a svou tradici předávali úzkému kruhu vyvolených.¹⁷

Rozdílem mezi druhým a třetím cyklem je, že v druhém bylo chování spojeno s nenasytostí, manipulováním silou a hromaděním moci. Ve třetím cyklu se zaměřují na rozvoj vnímání a zmenšují pocit vlastní důležitosti, využívají osobní sílu k nabytí dalšího poznání. Stěžejním poznáním bylo také to, že síla nespočívá v hromaděním moci, ale zakládá se na jasném zhodnocení a zdokonalování sebe sama. To nám umožňuje vydat se do neznáma, nespoután chtivostí a potřebou zneužívat.¹⁸

1.2.4 Čtvrtý cyklus

Z událostí 60. let minulého století vznikly tzv. linie, které sahají až do přítomnosti, například linie dona Juana Matuse vycházející z druhého cyklu. Juanovým následovníkem byl Carlos Castaneda, který publikoval své knihy, v nichž popisuje právě setkání s donem Juanem a jeho učení. V mnoha lidech jeho díla podnítila zájem o toltéckou tradici. Carlos záměrně vypouští některé informace z Juanova vyprávění, tím zjednodušuje a kondenzuje systém, což jej činí produktivnějším. Díky němu se v současnosti můžeme dočíst o moudrech Toltéků. Nynější spisovatel zabývající se stejnou problematikou je Miguel Ruiz.¹⁹

Feather říká, že mluvit o čtvrtém cyklu znamená otevřeně přiznat, že v současnosti probíhá určitá významná změna, a také, že současná cesta Toltéků je ovlivňována nynějším technicky založeným světem. Tento cyklus nám poskytuje nové možnosti velkého rozvoje tohoto učení.²⁰

¹⁶ Srov. ABELAROVÁ, T. *Přechod čarodějů*, s. 113.

¹⁷ Srov. CASTANEDA, C. *Vnitřní oheň*, s. 14.

¹⁸ Srov. FEATHER, K. E. *Toltécká stezka*, s. 31.

¹⁹ Srov. FEATHER, K. E. *Tamtéž*, s. 33.

²⁰ Srov. FEATHER, K. E. *Tamtéž*, s. 34-35.

V knize učení Naguálů píše Gato o přímé linii dona Juana, která sahá několik století do minulosti. Už don Juan říkal, že lidstvo je v hrozivé situaci a že pouze radikální změna přístupu ke světu a k sobě samému může odvrátit hrozící zničení planety. Lidé podle něj vnímají skutečnosti velice scestně. Dnešní lidé vnímají svět, svůj život a lidskou společnost přes šablonu sociálních vzorů. A to má za důsledek naprosté odtržení od prapůvodní, všudypřítomné podstaty a síly, kterou lze nazývat Velkým Duchem, Absolutnem nebo Spiritem.²¹

Toltékové se nikdy v rámci společnosti nenechávají omezit konkrétními posty, to ovšem neznamená, že by se před ní skrývali. Na společnosti se podílejí svým vlastním způsobem, který jim umožňuje pokračovat v hledání svobody. Mají svůj život uspořádaný tak, aby jim umožňoval maximálně sledovat své cíle.²²

²¹ Srov. GATO. *Učení Naguálů*, s. 9-11.

²² Srov. FEATHER, K. E. *Toltécká stezka*, s. 35.

2 Podstata Toltéků

„Mít duši bojovníka znamená mít nad sebou plnou kontrolu a zároveň v tom stejném okamžiku sám sebe opustit.“²³

2.1 Rozdílné chápání světa

Vnímání světa Toltéky je velice odlišné od vnímání běžného člověka. Za hlavní rozdíl těchto dvou odlišných kultur je považováno, že pro čaroděje je vše na světě tvořeno energií – i vnímání celého vesmíru je pro Toltéky pouhá energie. U běžného člověka jsou za reálný svět považovány pevně dané a neměnné složky věcí, které existují samy o sobě.²⁴

Don Juan vysvětluje v následujícím textu, proč současný člověk vnímá svět podle předmětů a jak ho vnímají indiáni. Již naši předci, pro které bylo nanejvýš nezbytné vnímat svět pevných pozitivních či negativních předmětů, se nezajímali o energetickou esenci, neboť prioritou bylo pro ně zajištění přežití. Od našich předků nám bylo předáváno vnímání světa tímto způsobem, a tudíž je současná generace donucena k přesvědčení, že se svět skládá z předmětů. Avšak podle Toltéků je tento svět především světem energie, a až poté teprve je to svět předmětů. Pokud nebude započato vnímání premisy, tedy že svět je energie, nikdy nebude společnost schopna vnímat energii přímo, vždy ji zastaví fyzická nepochybnost v podobě tuhosti předmětů.²⁵

Castanedovi přišla jeho tvrzení a hlediska velice bizarní podobně jako asi každému, kdo se s tímto setká. Čarodějové nemají žádné racionální základy a vůbec se nevztahují k faktům našeho každodenního světa. Esence univerza je popisována jako žhnoucí, zářivé nitky, táhnoucí se do nekonečna všemi myslitelnými směry. Okolo lidí je viděna energetická podstata lidské bytosti, v podobě jasných útvarů připomínající obrovitá vejce.²⁶

Pro čaroděje není náš svět skutečný, ale je vnímán pro ně pouze jako popis. Běžný lidský život je chápán tak, že to co je pro nás bezprostřední svět, je pouze náš popis světa, který byl lidem vtlučen do mysli od prvního okamžiku - narození. Od prvotního styku dítěte s kýmkoli (matkou, otcem, známým...), je dítěti předkládáno vnímat svět, tak jak mu

²³ GATO. *Učení Nagualů*, s. 18.

²⁴ Srov. CASTANEDA, C. *Umění snít*, s. 13.

²⁵ Srov. Tamtéž, s. 13.

²⁶ Srov. Tamtéž, s. 14.

ho popisujeme až do té doby, kdy dítě samo vnímá svět právě tak, jak mu byl popisován při výchově. Podle výkladu čarodějů si tento strašlivý moment vůbec běžná společnost nepamatuje, protože nikdo z nás nemohl mít jiný referenční rámec, s nímž by mohl tento popis porovnávat. Proto dnešní společnost není schopna vnímat svět jinak, než nám je předkládáno. Své vnímání světa je pouze patřičně interpretováno a jeho výklad je přizpůsobován tomu danému popisu a tím tento popis je potvrzen.²⁷

2.2 Inventář

Tímto pojmem je označováno vnímání světa tak, jak je námi vnímán, popisován a interpretován. Dle Toltéků má každá bytost svůj vlastní inventář. Inventář je soubor nástrojů, prostřednictvím kterých je nekonečno překládáno do známých vjemů a posléze je interpretován. V inventáři je obsaženo vše, s čím se člověk v průběhu života potkal, co mu bylo popsáno, či co si sám interpretoval. Je tvořen slovy, pojmy a prvky. Má vliv nejenom na to, co je o vlastních vjemech myšleno, ale také na to co je vůbec vnímáno. Inventář je tvořen už po narození a tvoří se celý život. V průběhu života je možné kdykoliv kterýkoliv prvek z něho odebrat, změnit či vytvořit prvek zcela nový. Čarodějové odebírají přebytečné, zbytečné a oslabující prvky ze svých inventářů a tak jej čistí a rozšiřují. Jak moc umí s inventářem pracovat, rozšiřovat ho a měnit ho k lepšímu, závisí pouze a jen na jejich osobní síle.²⁸

Feather píše, že inventář slouží jako soubor filtrů a zrcadel, který určuje předměty vstupující do vědomí. Například podle Toltéků jsou všude v našem okolí anorganické bytosti (bytosti tvořené energií), ale pro běžného člověka jsou tyto bytosti neviditelné, protože by tuto skutečnost nebyl schopen unést. Z výše uvedeného vyplývá, že inventář formuje naše vnímání. Součástí inventáře jsou přírodní zákony, gravitační zákony a součástí toltéckého inventáře jsou věci, které jsou pro běžného člověka považovány za nadpřirozené. Inventáře odrážejí danou kulturu.²⁹

2.3 Rozdílné cíle života

Toltécká kultura věří, že má člověk vedle hmotného těla i tělo éterické. Všechny čarodějné techniky přímo či nepřímo slouží k tomu, aby si člověk své éterické tělo uvědomil. A

²⁷ Srov. CASTANEDA, C. *Cesta do Ixtlan*, s. 6.

²⁸ Srov. CASTANEDA, C. *Čtenáři nekonečna*, s. 14.

²⁹ Srov. FEATHER, K. E. *Toltécká stezka*, s. 75.

posléze natrvalo přenesl kompletní vědomí z těla fyzického do těla éterického. Cílem člověka v toltécké kultuře je být nikým, být nepovšimnut a beze stopy zmizet z tohoto světa. Tolték usiluje o stav, kterým mu je umožněno úplné splynutí s Velkým Duchem, a tento stav dále ústí v jiný způsob smrti, než je smrt u běžných lidí.³⁰

Cílem běžného člověka je něčeho dosáhnout, někým být a něco po sobě zanechat. Narodí se na Zem vědomý a plný síly, ovšem tyto dary během života promrhá na světské věci a zemře jako nevědomý. Běžný člověk v průběhu života zapomíná, a to především díky výchově k podstatě člověka, na vše co z počátku věděl. V životě nemá dost síly spoustu neviditelných, leč skutečných věcí vnímat, poznávat a ovládat. Je poté pro něj nesmyslné věřit příběhům a učením čarodějů.³¹

Člověk, který se vydá na správnou cestu, je nazýván bojovníkem. Bojovník neplýtvá svou silou, poznává, loví, krotí a rozmnožuje, a tak se z něj stává muž poznání. Pokud se člověk chce stát bojovníkem první úkol, který je zapotřebí udělat, je uspořádat si život tak, aby se stal přístupným síle. Svému životu musí stanovit pevný cíl, dále si osvojit disciplínu a spoustu nových zvyků, které jeho život učiní silným a neotřesitelným. Všechny výše uvedené podmínky je nutné splnit, aby člověk mohl dospět k životnímu zlomu, neboli dospět do bodu, v němž zastaví svět a nechá jej zkolabovat.³²

Bojovník žije pouze přítomným okamžikem, nezajímá se o minulost ani budoucnost. Jeho největším pomocníkem na cestě je smrt. Tím, že si uvědomuje, že vše může každým okamžikem skončit, nemůže být ničím překvapen či zaskočen. Stálé vědomí vlastní smrtelnosti nutí bojovníka, aby nic nebral příliš vážně, a pomáhá mu zbavit se pocitu vlastní důležitosti. Oproštění se od tohoto pocitu mu umožní dívat se na věci nezausatě a správně. Pokud se vlastní důležitosti zbaví, stává se skutečným přínosem pro druhé a najde v sobě pokoru bojovníka, která je pro něj nezbytná. Základním pochopením každého bojovníka musí být přesvědčení, že vše co v životě prožívá, nezpůsobil nikdo jiný než on sám. Každému se něco děje jen proto, že si to on sám zasloužil. Má svůj život jen ve vlastních rukou – je v této pozici proto, že tam celý život směřoval. Bojovník si nebere nic osobně, i když je zraněn, nikdy není uražený, smutný či sebelítostivý. Všechny věci jsou

³⁰ Srov. GATO. *Učení Nagualů*, s. 11.

³¹ Srov. Tamtéž, s. 15.

³² Srov. Tamtéž, s.16.

pro něj vnímány jako rovnocenné, ať už jsou to lidé, zvířata, předměty či přírodní jevy. Vše má pro něj tutéž kosmickou sílu.³³

2.4 Tonal

Popisuje pravou část uvědomění. „*Tonal je vše, co lze vymyslet, vše, co vidíme, vše, co lze pojmenovat. Naprosto vše, pro co existuje slovo, je tonal. Tonal je ochráncem a strážcem, organizátorem tohoto světa. Tonal je tím, co dělá svět světem, ačkoli sám nic nestvořil. Funkce tonalu je organizovat, soudit, hodnotit a být svědkem. Tonal je jak kolektivní, tedy vše, co můžeme pojmenovat a pomyslet, co sdílíme společně a o čem můžeme mluvit, tak osobní – každá bytost má svůj osobní tonal.*“³⁴

Dle Castaneda je tonal popisováno jako vše, co na světě vidíme, co známe. Říká se, že tonal vytváří svět. Ačkoliv tonal ve skutečnosti není stvořitel, spíše vytváří pravidla, podle nichž je chápán svět. Tonal je vše, z čeho se podle našeho názoru svět skládá. Rozléhá se všude kolem nás, všechny věci i emoce. Vše, co lze označit slovem.³⁵

Tonal vzniká narozením, takže před tím než se člověk narodí, je pouze nagual. Aby člověk mohl fungovat ve světě, začíná se mu vytvářet jeho osobní tonal. Dává mu smysl našeho života. Díky tonal je možno mluvit, představovat si, cítit, vidět a interpretovat viděné. Dalo by se laicky říci, že je to „realita“ našeho světa a zároveň vědomé já.³⁶

2.5 Nagual

Nagual je popisováno jako levá část uvědomění. U běžného člověka je skrytá, a chce-li fungovat jako zřec nebo čaroděj, musí být nagual nalezena speciálními technikami a způsobem života. Charakteristika tonalu již napovídá, že nagual je ta část, o které není možné pojednávat, popsat ji, pojmenovat, nijak cítit nebo nijak poznat.³⁷

Každý zřec nebo čaroděj musí v sobě nagual najít a naučit se ho používat. Potom může tvořit pomocí nagual síly skutky, které jsou pro lidi nemožné a neuvěřitelné. Nagual je

³³ Srov. Tamtéž, s. 18-20.

³⁴ GATO. *Učení Nagualů*, s. 33.

³⁵ Srov. CASTANEDA, C. *Příběh síly*, s. 109 – 110.

³⁶ Srov. GATO. *Učení Nagual*, s. 35.

³⁷ Srov. Tamtéž, s. 34.

možné popsat také jako neviditelné věci, které stojí v pozadí každé situace. Mnohdy je nazýváno štěstím, náhodou, shodou okolností či osudem.³⁸

Gato, vysvětluje nagual na příkladu plavby na lodi, přičemž vše, co je na hladině vody a nad ní (i loď samotná) je tonal. Člověk je popisován jako kormidelník lodi a loď je řízena podle toho, co kormidelník vidí nad hladinou. To, co se skrývá pod hladinou je pro člověka neznámé, například spodní proudy. A ono neznámé je pro čaroděje nagual. Čarodějové se naučí nagual vnímat a řídit tak, aby byl v souladu s obojím, jinými slovy naučí se souhrě také se silou věcí neviditelných.³⁹

2.6 Vztah mezi tonalem a naguaem

Podle čarodějů předkolumbovské doby má každý člověk dvě strany uvědomění: levou nagualovou a pravou tonalovou⁴⁰. Tyto dvě strany člověka začínají spolupracovat od narození a končí smrtí. Před narozením a v okamžiku narození má člověk pouze levou část - nagualovou. V okamžiku narození se objevuje tonal, který člověka doprovází celý život a končí smrtí. Nagual je možné přirovnat k velké nekonečné síle a je neomezený.⁴¹

Od chvíle narození člověk cítí, že mu něco schází – pravá tonalová část. Tehdy se nám začíná tonal rozvíjet a protože si člověk uvědomuje, že je tonal velice důležitý pro náš život, začne druhou nagualovou část zastiňovat. Nagualová část je postupně zastiňována, až si ji člověk přestane jakkoliv uvědomovat. Člověk má pocit neúplnosti a tak se jej snaží naplnit. V tu chvíli jsou vytvářeny dvojice - duše a tělo, mysl a hmota, dobra a zla, Bůh a ďábel. Avšak člověk si nikdy neuvědomí, že to je pořád pouze součást tonalu, a tudíž se nikdy nebude cítit jako celek. Čarodějům, se pomocí jejich praktik, podařilo s naguaem asimilovat.⁴²

Vztah mezi tonalem a naguaem je velice těžké vystihnout. Na začátku je nutné naučit se tonal zvládat. Právě tonal se musí vzdát své nadvlády, ale je nutné, aby to udělal rád. Tonal je nucen vzdávat se zbytečných věcí, jako je vlastní důležitost nebo holdování slabostem, neboť by se tím jen utápěl nudou. Je to ovšem těžké, protože tonal na těchto

³⁸ Srov. Tamtéž, s. 122.

³⁹ Srov. GATO. *Učení Nagual*, s. 123.

⁴⁰ Srov. Tamtéž, s. 33.

⁴¹ Srov. CASTANEDA, C. *Příběh síly*, s. 108.

⁴² Srov. Tamtéž, s. 113-114.

věcech Ipí, zatímco by měl být rád, že se jich zbavil. Hlavní úkolem tedy je přesvědčit tonal, aby se uvolil a stal se fluidní, stal se pohyblivý a proměnlivý.⁴³

Silný a volný tonal je pro každého čaroděje základ. Tonal se v určitých okamžicích stahuje do ústraní, zejména když je na rozpacích, hlavním důvodem je jeho charakteristická plachost. Pokud to nastane a tonal se skryje, na jeho místo nastupuje nagual, ale to by pro běžného člověka znamenalo smrt. Proto je pro bojovníka stěžejní naučit se udržovat rovnováhu těchto dvou částí tak, aby se nagual vynořoval a podporoval tonal. Je to umění, neboť čarodějové vědí, že nagual se vynořuje pouze tehdy, když intenzivně zesílí tonal. Umocňování tonalu a jeho nabíjení je nazýváno osobní síla. Takže pokud bude bojovník v sobě zesilovat osobní sílu, může se setkat a učit se zacházet se svou nagualovou částí.⁴⁴

⁴³ Srov. Tamtéž, s. 138.

⁴⁴ Srov. CASTANEDA, C. *Příběh síly*, s. 138.

3 Cesta poznání

Člověk, který se vydá na cestu poznání, je nazýván bojovníkem. Jeho cílem je dosáhnout vnitřní harmonie – nejdříve je to soulad mezi činy a rozhodnutími, a poté také harmonie mezi tonalem a naguaelem. Bojovník se na cestu poznání vydá, protože si uvědomí, že jeho duch není v rovnováze, a žije tak, aby plně ovládl sebe i svoje vědomí. Avšak zároveň nespěchá a nic si nevynucuje. Člověk v sobě nejprve musí zastavit vnitřní boj a nalézt vnitřní klid.⁴⁵ „Základním pravidlem bojovníka je, že veškerá svoje rozhodnutí dělá tak pečlivě a obezřetně, že ho pak nemůže překvapit nic, co ho potká v důsledku jeho rozhodnutí, natožpak aby mu to bralo sílu.“⁴⁶

Feather tvrdí, že pro Cestu Toltéků jsou charakteristické různé tradice poskytující hlediska, metody a techniky. Tyto tradice fungují společně tak, že člověku umožňují vnímat více než jen běžnou každodenní realitu. Toho je možné dosáhnout, pouze pokud bude učení toltéků poctivě a vytrvale praktikováno. Tímto se člověku samo zdokonalí vědomí, že hmotný svět je pouze jedním z četných světů, a zároveň vztah k těmto světům se neustále mění a vyvíjí.⁴⁷

3.1 Popis bojovníka

3.1.1 Charakteristika

Cestu poznání může člověk vydržet jen jako bojovník, který nemůže reptat nebo něčeho litovat, protože pro něj je život jen nekonečnou výzvou. Výzvy jsou prostě považovány pouze za výzvy, které nelze dělit na dobré či špatné. Běžný člověk tyto výzvy bere jako prokletí či požehnání, bojovník je nerozděluje, přijímá všechny rovnocenně.⁴⁸

Bojovníkův trumf spočívá v tom, že věří bez věření, neboli když se rozhodne něčemu uvěřit, bere to jako svou volbu. Smrt je nezbytnou součástí jeho víry, protože jen tehdy, když si je vědom smrtelnosti, se nejvíce učí. Může tak lépe žít v přítomném okamžiku a čelí překážkám v plném nasazení. Běžný člověk si je vědom skutečnosti jen tehdy, když si myslí, že by tomu tak mělo být. Ovšem bojovník žije tak, že si je všeho vědom neustále.

⁴⁵ Srov. CASTANEDA, C. *Příběh síly*, s. 137.

⁴⁶ Srov. Tamtéž, s. 136.

⁴⁷ Srov. FEATHER, E. K. *Toltécká stezka*, s. 38.

⁴⁸ Srov. CASTANEDA, C. *Kolo Času*, s. 126.

Bojovník svá rozhodnutí provádí tak pečlivě, že nic z toho, co z nich vyplyne, jej nemůže překvapit, a tím nemůže být připraven o sílu. Pokud se ocitne bojovník v roli učitele, jeho úspěch je závislý na tom, nakolik harmonicky vede své svěřence v oblasti jednat bez očekávání odměny - jednat prostě jen tak. Bojovník zároveň učí své svěřence jak vymazat osobní historii pomocí tří technik:

- jak ztratit svou sebe důležitost,
- jak převzít odpovědnost za své činy,
- jak použít své smrti coby rádce.⁴⁹

Bojovník vždy přiznává svou bolest, ale nezabývá se jí. Když bojovník vstoupí do neznáma, není smutný, ale raduje se, protože cítí pokoru, před svým velikým štěstím. Jeho radost vyplývá z toho, že přijal svůj osud a s určitostí stanovil, co jej očekává. Pocit vlastní důležitosti činí člověka těžkým a zbytečným. Bojovník se musí od tohoto oprostit, aby se stal lehkým a pohyblivým.⁵⁰

Čest, důstojnost, rodina, jméno či vlast, to jsou pojmy, které do života bojovníka nepatří. Bojovník má jen život, který je třeba žít a žije tím, že koná. Za své činy si přebírá plnou odpovědnost, i za ty nejjednodušší. Bojovník se vydá na stezku poznání vědom, že normální život nechal navždy za sebou a pokud chce přežít, musí změnit způsob života.⁵¹

3.1.2 Ženská cesta

Cesta bojovníka je otevřena také ženám. Don Juan dokonce tvrdí, že jsou na ni lépe vybaveny než muži. Jejich cestu jim ovšem znepríjemňuje společenské chápání žen a využívání ženské energie. V období matriarchátu neboli období rovnosti a partnerství mezi pohlavími si muži uvědomovali, že ženy jsou dárkyně života. A tak jsou ženy v přímém spojení s Velkým Duchem Přírody, tedy s přírodními cykly a vším, co souvisí se zachováním a rozvojem života. V této době se ženy zabývaly vším, pro co měly svoji schopnost intuice, a oproti tomu muži tím, pro co měli své fyzické a racionální předpoklady. Postupem času se toto období převrhlo do patriarchátu. Ten nastal kvůli špatnému používání mužské síly, která má potřebu mít nadvládu. Důsledkem je fakt, že ženy zapomněly na svou důležitou vlastnost intuici. Pro ženy je tedy těžší se na cestu

⁴⁹ Srov. CASTANEDA, C. *Kolo času*, s. 129-138.

⁵⁰ Srov. Tamtéž, s. 139, 27.

⁵¹ Srov. Tamtéž, s. 52, 42.

poznání vydat, ovšem pokud tak učiní, pak je pro ně samotná cesta rychlejší než pro muže.⁵²

3.2 Bojovníkovy kompetence

3.2.1 Vidění

Tento pojem vyjadřuje zvláštní pocit poznávání. Jedná se o schopnost lidských bytostí rozšířit si pole vnímání natolik, aby mohly nejen vnímat věci jevící se navenek, ale především přímo vnímat podstatu věci. Základní myšlenkou vidění je fakt, že kromě hmotného světa existuje i svět nehmotný, tedy že člověk vidoucí vnímá energické pole věci a lidí.⁵³

Gato, nazývá vidění spíše jako zření. Podle Gata je základem toltéckého učení a odvíjí se od něj schopnost člověka vypnout interpretační systém sensorických dat, který mu byl dán výchovou, prostředím, tradicí a společností. Jsou schopni se od tohoto oprostit a vidět hru vesmíru v jeho původní podobě, tedy jako tok energie. Celé lidské tělo se podílí svými smysly a orgány na interpretaci a formování původního toku energie do podoby světa takového, jak je znám z každodenního života. Podstata přeměny spočívá v tom, že vědomě začnou vnímat své energetické tělo a opět rozloží celistvý a hmotný svět na tok energií. Zřením se také zabývají východní mistři meditací, kteří se dostanou do stavu tzv. vnitřního ticha, kdy zastaví své vědomé, nevědomé i podvědomé myšlenky.⁵⁴

Pro lepší představu nám níže uvedené obrázky znázorňují energetické složky člověka. Obrázek číslo jedna nám zobrazuje energetické tělo a aurické pole. Energetické tělo tvoří větší díl naší přirozenosti, tu část, jejíž rozvoj zpravidla zanedbáváme. Energie vyzařující z energetického těla nazývá Feather aurické pole. Druhý obrázek nastiňuje tři energetická pole, jejich složky jsou následující:

První pole: fyzické energie, myšlenky, city, osobnost, známo.

Druhé pole: snění a senzibilita, podstata osobnosti, neznámo.

Třetí pole: světy mimo lidské vědomí.

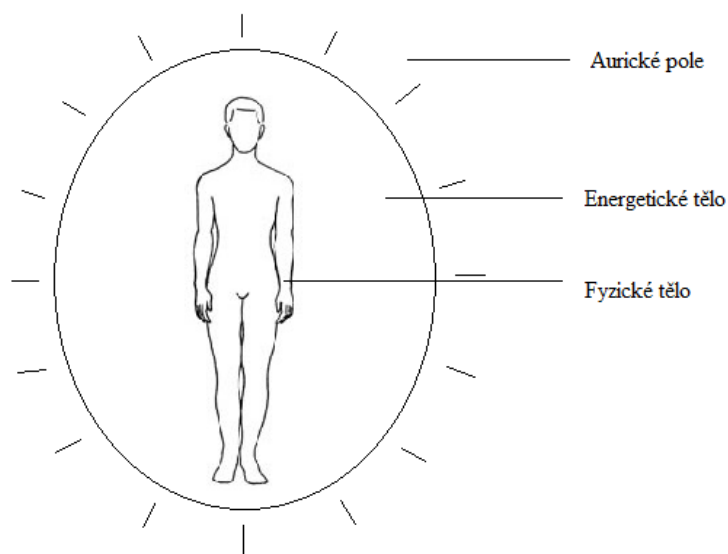
Duch: spojující sjednocující síla univerza.

⁵² Srov. GATO. *Učení Nagualů*, s. 78-79.

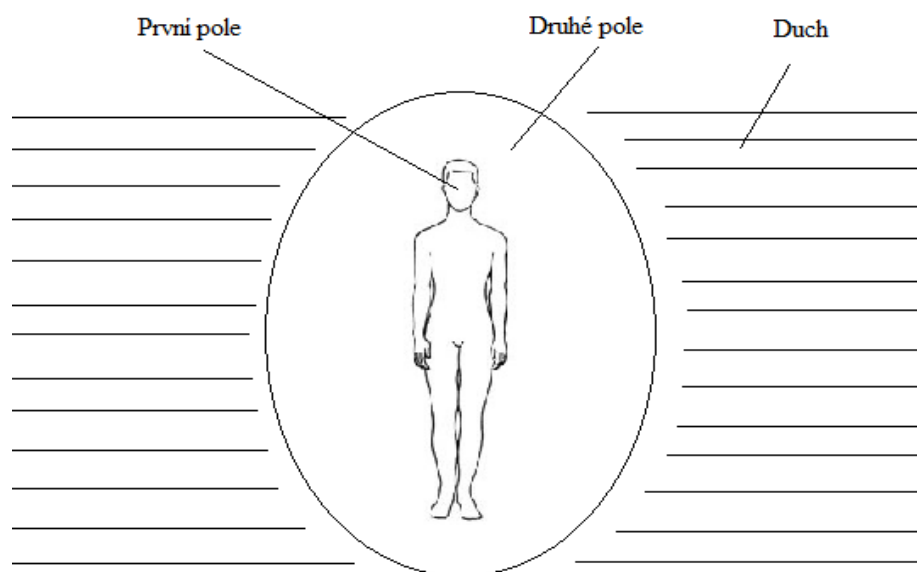
⁵³ Srov. CASTANEDA, C. *Vnitřní oheň*, s. 8.

⁵⁴ Srov. GATO. *Učení Nagualů*, s. 118-119.

Toto rozdělení energického pole, se dá také popsat jako úrovně pozorností, jimiž se zabýváme v následující podkapitole.⁵⁵



Obr. č. 1.: Energetické tělo a aurické pole.



Obr. č. 2.: Energetická pole.

3.2.2 Tři úrovně pozornosti

Bojovník se musí na cestě poznání naučit používat tři úrovně pozornosti. Tyto úrovně pozornosti začínají nejjednodušším a končí úplným uvědoměním a poznáním.⁵⁶

⁵⁵ FEATHER, E. K. *Toltécká stezka*, s. 17-18.

První úroveň pozornosti je ta, se kterou si většina lidí vystačí celý svůj život. Tím je míněno animální uvědomění, které se vyvíjí procesem zkušeností ve schopnost jednat v každodenním životě ve všech jeho aspektech.⁵⁷

Druhá úroveň se již zabývá věcmi abstraktními, neviditelnými a podvědomými. Tato pozornost bývá cílem všech náboženství, mystických a magických nauk. Do této pozornosti je poměrně jednoduché vstoupit. Hloubka této pozornosti je tak rozsáhlá, obrovská a lákavá, že si zde člověk stěží uvědomí, že ji lze dosáhnout a je možné jít ještě dále. Každý člověk má svůj život nějak vědomě či nevědomě zaměřen, a pomocí vůle jej nenápadně vede ke svému cíli. To je princip druhé pozornosti, a proto je velice snadné dobrat se k chybnému pojetí, že toto je skutečné poznání, cíl a cesta.⁵⁸

Existuje však ještě třetí úroveň pozornosti, která vede k dosažení úplného uvědomění a poznání. Základní podmínkou je ovládat předchozí dvě pozornosti, jako by byly spoutány a úzce propojeny, a to tak, že bojovník vše vnímá v každém okamžiku celým svým tělem. Je nutné mít klidné myšlenky, bojovník tedy nesmí být rušen procesem myšlení nebo vnitřním dialogem. Dochází k tzv. zastavení myšlení, což považuje don Juan za klíčové v cestě poznání. Člověk dosáhne naprostému poznání a svobody, není už nijak ovlivňován podmínkami tohoto světa.⁵⁹

3.2.3 Zastavení vnitřního dialogu

Právě vnitřní dialog zprostředkovává člověku popis světa. Člověk mluví sám k sobě o tom, že je takový, jaký je, a tak, jak je. V momentu zastavení vnitřního dialogu se mu mění představa světa.⁶⁰ Nastává otázka jak vnitřní dialog zastavit. Don Juan vysvětluje Castanedovi, že k přeměně náhledu na svět, který si člověk drží od kolébky, nestačí pouze přání nebo předsevzetí. Technika pro zastavení vnitřního dialogu je nazývána „správný způsob chůze“. Princip „správného způsobu chůze“ spočívá v tom, že při chůzi jemně svineme prsty a na vše kole sebe se díváme přimhouřenýma očima - na nic se nedíváme přímo. Tímto je naplněn tonal informacemi a jemu nezbyvá nic jiného než utichnout a tím se utváří prostor pro vnímání neznámých věcí.⁶¹

⁵⁶ Srov. GATO. *Učení Nagualů*, s. 35.

⁵⁷ Srov. Tamtéž, s. 35.

⁵⁸ Srov. Tamtéž, s. 36.

⁵⁹ Srov. Tamtéž, s. 37.

⁶⁰ Srov. CASTANEDA, C. *Příběh síly*, s. 18.

⁶¹ Srov. Tamtéž, s. 207.

3.2.4 Mistrovství záměru

Toto mistrovství spočívá ve snaze:

- mít nezlomný úmysl,
- dobře hospodařit se svou energií,
- vždy energii vynakládat tím nejúčelnějším způsobem.

Na první pohled se to možná zdá jednoduché, ale není tomu tak. Je to otázka ovládnutí vůle, tedy osobní síly bojovníka. Podle čarodějů celým vesmírem proniká síla, která umožňuje všem živým bytostem jednat. Bojovník se pomocí záměru, učí tuto energii využívat a směřovat tak, aby dělala to, co si přeje. Přesněji vyjádřeno, aby dělala to, co je třeba.⁶²

Feather popisuje vůli jako způsob rozšířeného vnímání, kdy je odkloněno od rozumu a spěje se k vůli. A aby bylo možné vnímat to, co přesahuje lidské myšlení a pocity, je nutné mít neochvějný pevný záměr, pak je dosaženo neuvěřitelného.⁶³

3.3 Techniky

3.3.1 Umění snít

Jedním z největších umění čarodějů je naučit se ovládnutí vlastních snů, a to do takové míry, že zážitky prožívané ve snu nabývají stejnou pragmatickou hodnotu jako zážitky prožívané v době bdění. K ovládnutí umění snění existuje pouze jedna technika, kde je vyučováno nalezení ve snu své ruce.⁶⁴ „*To znamená cílevědomě snít o tom, že hledám ruce a že je můžu ve snu najít, když si prostě nechám zdát o tom, že je zvedám do úrovně očí.*“⁶⁵

Tím si člověk uvědomí, že ačkoliv spí, může ve snu sám sebe ovládat stejným způsobem jako v bdělém stavu. Zároveň dojde ke zjištění, že je možné ve snu létat, procházet pevnými překážkami nebo se pohybovat pod vodou. Dále ve snu dokáže nechat zmizet či měnit různé předměty, pohybovat jimi a tak dále. Člověk se naučí ve snu cestovat

⁶² Srov. CASTANEDA, C. *Příběh síly*, 38.

⁶³ Srov. FEATHER, E. K. *Toltécká stezka*, s. 65.

⁶⁴ Srov. CASTANEDA, C. *Příběh síly*, s. 15.

⁶⁵ CASTANEDA, C. *Příběh síly*, s. 15.

na místo, kam chce jít. A pak je dokonce možné naučit se ve snění navštěvovat místo, kde leží hmotné spící tělo. Tedy navštěvovat i „reálný hmotný svět“. Toltéci říkají, že si vytvoří snové tělo neboli „dvojníka“ a jsou schopni být na dvou místech ve stejném čase. I když dvojník vypadá stejně jako fyzické tělo, nevztahují se na něj fyzikální zákony.⁶⁶

Feather považuje snění a důležitou součást toltéckého učení, je klíčem ke zkoumání toltéckého světa. Umožňuje vnímat víc, než se podle původního přesvědčení dá vnímat prostřednictvím snění. Zároveň lze nabývat stavu zvýšeného vědomí a získávat poznání.⁶⁷

3.3.2 Rekapitulace

Jedná se o jednu z tradičních technik čarodějů, která slouží k přivolání a znovunabytí energie, která již byla vyčerpána během života. Slouží tedy k tomu, aby byly uvědomeny a překonány polovědomé či nevědomé reakce a návyky, které si člověk osvojil v průběhu života. Například různé vzorce chování, které jsou mnohdy velice hluboce zakořeněné a skryté právě v nevědomí. Jednoduše řečeno vybavíme si všechny lidi, které jsme potkali, všechna místa, která jsme navštívili, a všechny pocity, které jsme doposud měli. Pomohou nám následující dva kroky potřebné k zdárnému konci splnění této techniky.

Seznam

Bojovník si vezme do ruky psací tužku a blok a začne sepisovat seznam všech lidí, které kdy potkal a všech událostí, které prožil. Začne od přítomnosti a postupně až k nejranějším vzpomínkám. Může ovšem také rekapitulovat pouze určitý kus svého života, pokud je to ve shodě s jeho prvotním záměrem. Tento seznam slouží jako základ pro další kroky.⁶⁸

Dech

Rekapitulace je technika, která slouží k znovu nabytí energie, kterou jsme danou situací ztratili. Zametací dech ji pomáhá navrátit. Bojovník si představí jednu situaci ze seznamu, například určitou místnost a jeho úkolem je pomocí dechu posbírat zachycenou energii. Představa vypadá tak, jakoby dýchal stěnami, stropem, nábytkem a lidmi, které vidí, dokud mu jeho tělo neřekne, kdy absorboval i poslední kousek energie.⁶⁹

⁶⁶ Srov. GATO. *Učení Nagualů*, s. 28-29.

⁶⁷ Srov. FEATHER, K. E. *Toltécká stezka*, s. 174.

⁶⁸ Srov. ABELAROVÁ, T. *Přechod čarodějů*, s. 62.

⁶⁹ Srov. Tamtéž, 63.

4 Dohody

Naším úkolem je děti již od mala vést správnou cestou tak, aby v dospělosti nemusely vynakládat velké úsilí na měnění špatných dohod za dobré. Pokud jsou děti správným způsobem vedeny, dosáhnou mnohem většího osobního růstu, protože neztratí pojem o tom, kým jsou. Přispějeme tím i k tomu, aby dítě vědělo, co v životě chce a co je jeho životním cílem. Naučí se lépe orientovat ve svých myšlenkách, v tom co ho činí radostným. Zorientuje se ve svých emocích, ve svém prožívání, ve svém vyjadřování. Bude umět být samo sebou, bude sobě rozumět.

4.1 První dohoda: Nehřešte slovem

Tato dohoda se zdá na první pohled velice jednoduchá, ale za jejím dodržováním je skryto mnoho vůle a síly. Slovo nám slouží k vyjadřování sebe samotných. Používáme ho ke komunikaci a porozumění. Často zapomínáme, jak obrovskou sílu v sobě slova nosí. Pomocí slov můžeme člověka povzbudit, učinit šťastným, ale také způsobit zranění a ohromnou bolest.⁷⁰

Z historie si můžeme uvést příklad toho, jak jediných pár slov způsobilo zničení milionů lidí, když muž v Německu prostřednictvím slova zmanipuloval celou zemi plnou inteligentních lidí. Přesvědčil jiné o nepravdě a způsobil mnoho škod, plno strachu a utrpení, a to pouhopouhým slovem. Na Hitlerovo manipulování budeme pamatovat ještě celá staletí. Je to jeden ze špatných příkladů používání slov. Zároveň nám tato tragická minulost přinesla poučení o obrovské síle slova.⁷¹

V průběhu života používáme slova, jako nejčastější prostředek komunikace. Již od narození slýcháme, právě pomocí slov, nejrůznější názory na nás samotné od ostatních lidí -od rodičů, sourozenců, kamarádů, učitelů atd. My těmto názorům můžeme uvěřit a vytvořit si tak v mysli dohodu, s níž budeme žít. Zde je však jeden problém, a to ten, že z takovýchto dohod často vycházejí naše obavy a strach. Například chlapec zaslechne v dětství, že neumí kreslit, že je v této oblasti nešikovný. Vytvoří si tedy dohodu, že neumí kreslit. Ač kreslení miloval, od přijetí dohody je pro něj spíše noční můrou. Začne se bát

⁷⁰ Srov. RUIZ, M. *Čtyři dohody: kniha moudrosti starých Tolteků*, s. 35 – 36.

⁷¹ Srov. Tamtéž, s. 37.

tvořit a je přesvědčen, že to neumí. On uvěří nepravdě, která ho zasáhla v dětství a ponechá si ji až do dospělosti.⁷²

4.1.1 Aplikace na výchovu

Je tedy opravdu důležité uvědomit si důsledky svých slov, a to zejména při výchově dětí, neboť nevhodně použitá slova mohou transformovat přirozeně sebevědomé dítě do ustrašeného jedince.

Zásady k první dohodě:

1. Naučme se ovládat svá slova, abychom mohli zvládat to, co vypustíme z úst. Nejprve si musíme uvědomit, co daný výraz znamená pro nás a co pro ostatní.
2. Je důležité si uvědomit, že každý chápe popisem, tedy slovem, něco jiného. Když se řekne slovo oko, někdo si představí lidské oko, někdo oko na punčoše. Individuální pochopení významu nám napovídá, že tak vzniklo mnoho nedorozumění, a to jen kvůli tomu, že jsme si neuvědomili, že existuje rozdílné chápání popisu, který každý chápe jinak, neboli kde každý vnímá jinak svět.
3. Používat slovo správně je založené na tom, že vždy říkáme vše, o čem jsme stoprocentně přesvědčeni, že tomu tak je.
4. Nepoužívat vulgarismy.
5. Nepoužívat záporny.

Pokud dítěti řekneme, nedělej to, s největší pravděpodobností to udělá. Například chceme naučit dítě jezdit na kole, posadíme ho na kolo, a necháme ho jet z mírně nakloněné ulice, ovšem víme, že uprostřed té ulice je díra. A tak mu řekneme: „Jed', ale hlavně si dej pozor na tu díru, tam nejezdi ano? Nejezdi do té díry!“ Dítě jede a spadne do díry. Vznikl problém ve špatné motivaci dítěte. Jeho mozek od těch slov nemyslel na nic jiného než, že nemá jezdit do té díry, ovšem mysl nezná ne. A tak si vytvořila obraz toho, jak jede do díry a spadne. Je tedy lepší motivovat děti bez záporů. V tomto případě by správná věta zněla: „Až uvidíš uprostřed silnice díru tak ji objed' a dojed' krásně až na konec ulice.“

6. Mluvit s dítětem tak, že je to tobě rovný jedinec.

Musíme se naučit správně chápat vztah mezi dítětem a dospělým. Dítě nás může mnoho naučit, jeho spontánnost a energetičnost je inspirativní, musíme ho brát za

⁷² Srov. RUIZ, M. *Čtyři dohody: kniha moudrosti starých Tolteků*, s. 38–52.

sobě rovného jedince. Ačkoli je vedeme v jejich životech, protože jsme zkušenější, neznamená to, že by byly méněcenní či neschopní. Každý jedinec je na určitém stupni vývoje, ale to nenaznačuje nadřazenost či podřazenost.

7. Říkat dětem vždy pravdu.

Nebudeme je podceňovat, protože ony mnohdy poznají pravou podstatu situace dříve a také poznají, kdy se jim lže. Musíme si s nimi utvořit vztah, který je založen na pravdě. Nemá smysl děti „ušetřit“ nějaké pravdy, byť tak činíme v dobrém úmyslu.

8. Mluvit vždy přímo k věci. Toto pravidlo navazuje na předchozí bod a říká nám, že děti jsou velice senzitivní a často pochopí, kdy se s nimi nejedná „spravedlivě“. Musíme si tedy dát pozor, ať vyjadřujeme přesně, co chceme.

9. Nepopisovat dětem věci - pouze když se zeptají.

Dětem je již od malička vsouván popis světa, který jim bere možnost stát se sám sebou a odtrhává je od podstaty jejich osobnosti. Proto je důležité nechat dětem volnost v tom, na co se chtějí zeptat, co je momentálně zajímá a ne jim za každou cenu trhat pozornost ukazováním a pojmenováním předmětů.

10. Nepoužívat slova proti sobě.

Je velice důležité, aby se v dětech také již od malička budoval dobrý vztah k vlastní osobě, aby se mohly naplno rozvíjet. Je třeba, aby proti sobě nepoužívaly negativní slova a aby se naučily přijímat se takové, jaké jsou, bez jakýchkoliv výhrad.

4.2 Druhá dohoda: Neberte si nic osobně

S přihlédnutím k obsahu první dohody, můžeme říci, že tato na ni navazuje. Setkáváme se s mnoha názory na nás, přičemž se komunikační partner nachází v určité situaci, v určitém psychickém rozpoložení. Když dítě pochopí, že nikdo není „dokonalý“, že každý může mít mnoho důvodů být rozmrzelý, tedy že všichni mají někdy „špatné dny“, pak se mu bude lépe chápat tato dohoda – nebrat si nic osobně. Již tyto situace nám naznačují, že mnohdy lidé říkají názory na nás, aniž by jim sami věřili.⁷³

Dohoda „*Neber si nic osobně*“ spočívá ve zbavení se sebedůležitosti a uvědomění si, že i když se na první pohled zdá, že se daný názor vyřknutý druhým týká nás, pravda je jiná. To co ostatní říkají, co dělají a jaké na nás mají názory, vychází pouze z jejich

⁷³ Srov. RUIZ, M. *Čtyři dohody: kniha moudrosti starých Tolteků*, s. 53 – 65.

pochopení života, z toho jak byli vychováni, co je v životě potkalo a jak jim kdo popsal svět a názory na něj. V podstatě vše, co dělají, nedělají kvůli nám, ale kvůli sobě. Brát toto v potaz je pro děti složité, a o to složitější, pokud jim něco nehezkého řekne člověk, kterého mají rády, obzvlášť když je to matka či otec. Dítě je pak zmateno, protože rodičům nejvíce důvěřuje a neví, co měl jejich názor znamenat.⁷⁴

Pokud je od druhých něco zraní, něco se dotkne jejich citů, znamená to, že si to vzaly osobně a jsou uražené, agresivní, dělají tzv. z komára velblouda. Takovéto chování právě ukazuje na to, že je dítě zmateno a že, nebylo schopno zhodnotit situaci podle těchto dohod. Z kapitoly 2.2 o inventáři vyplývá fakt o pravdě odlišného chápání světa, se kterou musíme děti naučit žít a naučit je být „imunní“ k názorům, činům a vůbec slovům druhých. Netýká se to jen negativních názorů nebo činů, jsou to i pozitivní ohlasy, u kterých si musíme uvědomit, že nejsou říkány kvůli nám.⁷⁵

Nebrat si nic osobně znamená také vážít si sám sebe, přijmout se takový, jaký jsem, být se sebou spokojen. Dítě nemůže mít v sobě zakotveno pocit touhy být přijímán okolím, musí si vystačit a spoléhat na sebe, nikdo ho nikdy nemůže pochválit tak moc jako může samo sebe. Pokud ho naučíme být si sebou jistý, pak se mu bude tato dohoda dodržovat snadno. Nebude pak mít již důvod urážet se z názorů druhých.⁷⁶

4.2.1 Aplikace na výchovu

Pokud děti toto naučíme, nebudou se již v dospělosti potřebovat opírat o jiné, ale budou si umět o všem rozhodovat samy, protože tu největší důvěru budou mít v sobě, a s tím budou schopny přijímat veškeré důsledky svých činů.

Je nutné seznámit děti se silou slov a s pravým významem slov tak, aby se je naučily správně používat. A to jak ke komunikaci s druhými, tak ke komunikaci se sebou, kdy je velmi důležité, aby se odnaučily používat slova proti sobě. Důležité je například dítě napomenout pokud by spělo ke sklonům sebepodceňování frázemi jako: „Já na to nejsem šikovný. Jsem úplně neschopný!“

⁷⁴ Srov. RUIZ, M. *Čtyři dohody: kniha moudrosti starých Tolteků*, s. 53 – 65.

⁷⁵ Srov. Tamtéž, s. 53 – 65.

⁷⁶ Srov. Tamtéž, s. 53 – 65.

Zásady k druhé dohodě:

1. Naučit děti brát se takové jaké jsou. Každý má „svůj svět“.
Proto, aby děti porozuměly i v budoucnu více tomu, proč jsou na ně vyřknuté názory a lépe se uměly s životními situacemi poprat, je třeba, aby pochopily, to že každý chápe svět trochu jinak. Dobrým cvičením je dětem ukázat například kámen a požádat každého o jeho názor na něj a jak na něj kámen působí. Takto pravděpodobně uvidí, že se najde mnoho odlišných názorů.
2. Zaměřit se na rozvoj stránky dětí, ve které nevynikají.
V rozvoji dítěte, je třeba se nejen zaměřovat na tu část, která mu jde, ve které si je jisté, ale také se spíše více zabývat tím, v čem není dobré a v čem se domnívá, že dobré není. Tím začne přijímat samo sebe se všemi nedostatky, protože se nebude bát ničeho, v čem si je nejisté ani ničeho nového.
3. Naučit děti spolupracovat a navzájem si pomáhat, aby věděly, že každý je dobrý na určitou činnost.

4.3 Třetí dohoda: Nevytvářejte si žádné domněnky

Vytváření domněnek souvisí s uvědoměním si rozdílného chápání světa lidmi. Máme potřebu vše ospravedlňovat, vysvětlovat, znát a máme spoustu otázek proč a jak. To je důvod, proč si vytváříme domněnky, máme potřebu všemu porozumět, ale zároveň se bojíme klást otázky.⁷⁷

Lépe si to vysvětlíme na příkladu mezilidských vztahů, například když dítě potká svého učitele na ulici a učitel ho nepozdraví. Ono neví proč, začne přemýšlet o tom, zda mu něco neprovedlo, nebo se chovalo někdy nevhodně a začne pochybovat o své inteligenci nebo vzhledu. Začne si vytvářet různé příběhy a varianty, proč tato situace nastala. Přitom jeho učitel měl pouze těžký den a po náročné práci si pouze omylem dítěte nevšiml. Dětské fantazii se meze v tu chvíli nekladou, vytváří si rychle a nevědomě své domněnky, protože je pro něj tento styl komunikace typický a jinak to neumí.⁷⁸

⁷⁷ Srov. RUIZ, M. *Čtyři dohody: kniha moudrosti starých Tolteků*, s. 67–77.

⁷⁸ Srov. Tamtéž, s. 67–77.

Způsob jak dětem pomoci z těchto zbytečných domněnek je naučit je být si sebou jistí, poté už nebudou mít potřebu domněnky si vytvářet. Když se vrátíme k druhé dohodě, kde jsme si psali o popisu světa, pokud dokážeme toto vysvětlit dítěti a nebudou si nic brát osobně, pak nebudou mít ani důvod vytvářet si jakékoli domněnky v žádné situaci.⁷⁹

4.3.1 Aplikace na výchovu

Při výchově dětí si musíme dát velký pozor na tzv. haló efekt, kdy si škatulkujeme děti podle prvních dojmů. Musíme se naučit neposuzovat, neodsuzovat, nesoudit, netřídit, nepomlouvat, brát všechny za rovnocenné. Musíme dětem jít příkladem a opravdu se výše uvedenému vyvarovat, aby se to mohly snadněji naučit i ony.

Zásady k třetí dohodě:

1. Vyvarovat se tzv. haló efektu, neboli nedat na první dojem.
Člověk si často rád škatulkuje děti podle prvního dojmu a je pak velice těžké se ho zbavit. Musíme se naučit vyvarovat se těmto sklonům, protože nás pak velice ovlivňují v budoucí práci s nimi.
2. Naučit děti nebát se zeptat, pokud něčemu nerozumí. Je důležité si vybudovat vztah důvěry k dítěti. Pomůže nám k tomu například naprosto vyhladit posmívání se dětí mezi sebou či mezi dítětem a vychovatelem, a také k tomu, aby se nebály ptát se na otázky, které chtějí zodpovědět.
3. Brát děti takové jaké jsou a nesnažit se měnit podstatu jejich osobností. Změnit můžeme pouze své vnímání dítěte a ne jeho osobnost. Tu se snažíme rozvíjet, ne soudit.
4. Naučit odpouštět, je jedna z velmi podstatných lidských vlastností, na kterou nesmíme při výchově zapomínat. I když by dítě někdy někdo zranil, když se naučí odpouštět, bude pro něho snazší nevytvářet si domněnky a zbytečně se tím netrápit.

4.4 Čtvrtá dohoda: Vždy dělejte vše, jak nejlépe dovedete

Je samozřejmé, že všelijaké okolnosti nám nedovolí dělat něco stejně jako předtím: je to ovlivněno tím, jak nám kolísá nálada, nikdy se nebudeme chovat při stejné situaci stejně,

⁷⁹ Srov. RUIZ, M. *Čtyři dohody: kniha moudrosti starých Tolteků*, s. 67–77.

vždy pouze tak jak nejlépe dovedeme. Pokud budeme děti vést tímto způsobem a naučíme je takto jednat, nebudou mít pocit, že něco mohlo dopadnout lépe. Bude je to nutit žít aktivně, protože je činnosti budou bavit a nebudou čekat za nic, co udělaly nějakou odměnu. Budou jednat pouze z vlastního dobrého úmyslu, dělat vše, jak nejlépe dovedou. Vytratí se pocit nedokonalosti, neschopnosti či zpětné lítosti.⁸⁰

V předchozích dohodách jsme již narazili na důležitost být sám sebou. Tato dohoda se bez tohoto také neobejde a ještě k tomu je potřeba naučit děti žít v přítomném okamžiku. Proto, aby mohly dělat věci, jak nejlépe zvládnou, nesmí žít minulostí či budoucností, musí žít tady a teď. Jedině tady a teď můžou žít naplno, jak nejlépe umí. Poté co pochopí a naplní čtvrtou dohodu, budou fungovat i zbylé tři.⁸¹

4.4.1 Aplikace na výchovu

Důležité je, aby děti dělaly, to co je baví, pokud budou dělat to, co je činí šťastnými, nebude jim dělat problém dodržovat tuto dohodu. Jak docílit této situace je, naučit děti žít v přítomném okamžiku a dobře je motivovat k dané činnosti.

Zásady ke čtvrté dohodě:

1. Být spokojený s tím, co dokážu.

Například pokud děti malují obrázek, nesmíme vyzdvihovat něčí jako „nejhezčí“, ale vést je k tomu, aby byl každý spokojený s tím, jak ho nakreslil. Základem je správná motivace dětí před aktivitou, aby si po jejím dokončení mohly říci, že se plně soustředily, a že jejich výtvor vyšel z jejich nejlepších dovedností. Je důležité děti nesrovnávat a neporovnávat. Dobré je zpětnou reflexi vést ve smyslu jak prožívaly kreslení, než jak výtvor vypadá z reálného hlediska.

2. Naučit je zodpovědnosti za své činy.

Musíme vést děti tak, aby byly schopné se rozhodovat a zároveň uměly přijímat důsledky svého rozhodnutí.

3. Žít v přítomném okamžiku.

Uvědomění přítomnosti je nejdůležitější věc, která nám pomáhá žít šťastně. Proto je velice důležité děti k přítomnému okamžiku vést. Mohou nám pomoci různá dechová cvičení. Je dobré naučit děti, pokud se cítí mimo přítomnost, aby se

⁸⁰ Srov. RUIZ, M. *Čtyři dohody: kniha moudrosti starých Tolteků*, s. 79 – 94.

⁸¹ Srov. Tamtéž, s. 79 – 94.

zastavily, zavřely si oči a soustředily se na svůj dech, to je do přítomnosti ihned vrátí.

4.5 Pomocné aktivity

4.5.1 Den ve tmě

Cíl: Účastníci budou hlouběji vnímat své okolí, uvědomí si, že skutečně žijí jen v popisu světa.

Prostředí: Venku i vevnitř.

Čas: 24 hodin.

Účastníci: Aktivita s rodiči, 6 – 10 lidí.

Materiál: Šátky na oči, hodinky.

Popis aktivity: Účastníci stráví alespoň 24 hodin se zavázanýma očima a budou se snažit orientovat v prostoru. Prostor pro ně musí být již známý a okolo nich musí být k dispozici lidé, kteří jim budou pomáhat, kdyby nastal nějaký problém. Účastník si po uplynutí doby rozváže oči a vnímá prostor. V tu chvíli by neměl být rušen otázkami, ale měl by pouze vnímat okolí a své pocity.

Hodnocení: Po nějaké době se může využít zpětné reflexe, kdy si o prožitku promluví všichni zúčastnění.

Proč tato aktivita: Aktivita, která nám pomůže vidět věci opravdu takové, jaké jsou, přivádí účastníky do jiného světa vnímání. Často zapomínáme, jak vnímáme věci, se kterými se setkáváme. Zejména jsou to ty, které nazýváme všedními, vidáme je tak často, že už ani nevíme, jak na nás působí. Když prožijeme den ve tmě a poté se znovu podíváme na věci, zjistíme hlouběji jejich podstatu. Pro malé děti tato aktivita nemá smysl, protože ty se ještě nedrží vnějšího popisu světa tak intenzivně jako dospělí či mladiství, ovšem to neznamená, že by pro ně aktivita nebyla vhodná. O těch nejmenších se říká, že mají „svůj vlastní svět“. Ten ovšem lidé výchovou ztrácí, výchova v nich tak říkájící zničí onen smysl pro vlastní, jedinečný svět. Ztratí možnost vnímat věci tak, jak na ně opravdu působí - mají naučené vnímat svět tak, jak jim bylo popsáno – například hezké vs. ošklivé. Aktivita nám má tedy pomoci vnímat „všední“ předměty popravdě tak, jak na nás působí. Uvědomíme si prostor kolem sebe, na který často zapomínáme. Začneme vnímat věci více do hloubky. Pomůže nám uvědomit si, že opravdu žijeme jen v popisu světa.

Metodika: Před vykonáváním této aktivity je potřeba vzít v úvahu možná biologická a psychická rizika účastníka.

4.5.2 Hra na expresivitu emocí

Cíl: Děti se naučí plně vyjadřovat své emoce.

Prostředí: Venku nejlépe na louce/uvnitř v místnosti, kde velký hluk nebude vadit okolnímu prostředí.

Čas: Doporučeno 15 minut, možno až 2 hodiny.

Popis aktivity: Vyhradíme prostor, ve kterém se budou účastníci moci volně pohybovat. Před začátkem hry je nutné upozornit je na pravidla bezpečnosti. Účastníci se nechají volně v určeném prostoru po celou dobu trvání aktivity. Mají prostor pro vyjádření sebe, mohou se jakkoli chovat – řvát, brečet, utíkat, zpívat, povídat si, tancovat. Žádná pravidla chování neexistují, nechává se jim prostor pro vyjádření momentálního rozpoložení své osoby.

Proč tuto aktivitu: Přispívá k rozvoji osobnosti a také k tomu, aby si člověk uvědomil, jaké emoce ho ovládají a jak je má zvládat, proto je tato aktivita velice prospěšná při poznávání sebe. Díky tomu, že necháme děti vyjádřit se takové, jaké jsou, se naučí plně fungovat se svou osobností, což je důležité pro efektivní a radostný život. Dále pomocí této aktivity ze sebe dostanou přebytečnou nebo potlačenou energii - pomocí řvaní, breku, smíchu a volnosti. Nejsou poté agresivní a nemají sklony ke zlobení. Lépe se budou orientovat ve svých emocích, budou vědět, jak se cítí a jak s danou emocí pracovat. Takovéto sebevyjádření jim může pomoci zorientovat se v tom, co v životě chtějí dělat, co je cílem jejich života. Budou schopny prožívat život radostně bez potlačených emocí, které by je v životě pouze trápily. Poznání své osobnosti je základem pro každý pozitivně prožitý život. Vždy je důležité nepotlačovat se a chovat se přirozeně.

Metodika: Před vykonáváním této aktivity je potřeba vzít v úvahu možná biologická a psychická rizika účastníka.

4.5.3 Hra na ticho

Cíl: Děti se naučí vnímat sílu a význam slova.

Prostředí: Venku/vevnitř.

Čas: 24 hodin.

Popis aktivity: Jeden den budou účastníci bez možnosti mluvit, doporučuje se jeden den, ovšem záleží na věku a na časových možnostech. Denní aktivity se nebudou nijak měnit, bude nastaven stejný denní řád jako doposud. Zakázána je jakákoli záměrná přítěž při plnění úkolu, jako je rozptylování účastníků, aby promluvili. Postupem času je jasné, že si musejí najít jiný způsob komunikace než mluvení.

Hodnocení: Je důležitá reflexe při této aktivitě, aby děti zjistily, jak to ostatní vnímali.

Proč tato aktivita: Jeden den být naprosto potichu nám pomůže pochopit, k čemu slova používáme, jak jsou důležitá a jakou mají moc. Tato aktivita je nejvíce zaměřena k druhé a první dohodě, kdy nám může ukázat, jak je nezbytné dát si pozor na vnímání a používání slov. Pokud člověk zůstane den potichu, zjistí další možnosti komunikace, které tu slovní doprovázejí. Tato aktivita je také vhodná, když se snažíme děti vést ke spolupráci.

4.5.4 Hra se slovy

Cíl: Děti si rozvíjí dovednost v pochopení významů slov a naučí se je správně používat.

Prostředí: Les.

Čas: 45 min.

Materiál: Barevné lístečky se slovy, nůžky, barevné papíry.

Popis aktivity: Vyrobí se různě barevné lístečky, na kterých budou napsána písmena, kořeny slov, předpony apod. a budou rozházeny po lese. Účastníci se rozdělí do skupin dle barev a jejich úkolem bude sebrat všechny lístečky jejich barvy. Poté ve skupině budou sestavovat slova. Každá skupina bude mít stejně popsání lístečky, ovšem každá sestaví ze slov něco jiného. Poté se dají dohromady a řeknou svá vymyšlená slova. Tím budou mít možnost poznat různé významy slov.

Proč tuto aktivitu: Tato aktivita pomůže dětem uvědomit si rozdílnost chápání slov a tak i rozdílnost popisů světa. Jak je řečeno v první dohodě „nehřešte slovem“, zde je příklad

toho, jak si můžeme uvědomit, co slova znamenají, jejich pozitivní či negativní náboj a jejich dopad při vyřčení. Uvedeme si na příkladu kořene slova HRA, může se pojit s předponou prohra či výhra tzn. pozitivní či negativní náboj slova. Smyslem aktivity není ukázat dětem, co jsou to předpony, kořeny a přípony, ale aby si uvědomily, že pouhých pár písmen změní slovo z pozitivního na negativní. A tak si uvědomí, že na používání slov si musejí dát záležet, že to nejsou jen ledabylé výrazy, ale že ovlivňují chápání komunikačního partnera. Důležité je zdůraznit, aby se vždy vyjadřovaly, tak jak to opravdu cítí a byly přesvědčeny vždy o pravdě svých slov, aby jednaly přímo a tak zabránily nedohodám způsobeným špatným chápáním slov.

4.7 Shrnutí pro pedagoga

Z předchozího textu vyplývá pro pedagoga nepřehlédnutelná nutnost pracovat na svém osobním rozvoji, aby mohl vychovávat děti tím nejlepším způsobem. Toltékové rozumí osobním rozvojem, vydat se na cestu poznání, která vyvrcholí vnitřní harmonií a klidem. Tento rozvoj přinese prospěch nejen pro nás samotné, ale i obrovské možnosti jít dětem bezchybným příkladem, což je nejefektivnější způsob výchovy a tak i náš cíl. Proces výchovy a vzdělávání se stane výrazně lehčím a dosáhneme neuvěřitelných pokroků. Děti z nás klid a harmonii zajisté vycítí, důsledkem toho se zklidní a nebudou mít potřebu zlobit, neposlouchat či jakkoli negativně reagovat na okolí. Ony nám budou důvěřovat a nebudou se nás bát.

Pro efektivní výchovu je dále zásadní, co nejméně poutat dětem pozornost neboli nechat jim svobodu, což vyplývá z kap. 2.2, kde hovoříme o Inventáři. Ony musí mít prostor naučit se vnímat svět podle svého, aby se v něm snadněji vyznaly, a tak se vyznaly i v sobě. Pro děti je nejlepší prostředí, ve kterém mohou trávit čas les, tedy příroda. Zde mohou pozorovat svět a poznávat ho.

Je velice důležité vybudovat si důvěrný vztah s dítětem. Důsledkem důvěry dítěte k pedagogovi je, že se i za podmínky svobodného prostoru nerozhodne utéct hluboko do lesa a ztratit se neboli, že se bude chovat přirozeně bezpečně. Tento cit si k dítěti vybudujeme tím, že o něm nebudeme smýšlet se strachem a budeme mu vyjadřovat lásku. Musíme se naučit pozitivnímu myšlení, ať už se to týká čehokoli.

Smýšlet o dětech beze strachu, musí být podloženo vnitřním klidem a vyrovnaností. Podaří se nám to pouze tehdy, když děti nebudeme brát za méněcenné, ale za své rovnocenné bytosti, od kterých se máme mnoho naučit. Ony nás přirozeně budou brát za autoritu, není třeba ji jakkoli dokazovat. Pouze se k nim musíme naučit správně chovat - nebudeme jim lhát a budeme s nimi jednat přímo.

Pedagog by měl fungovat jako průvodce života dítěte. Měl by být připraven dětem pomoci při otázkách, které je napadají. Vést je ke správnému pochopení sebe a tak i světa okolo. Neměl by nařizovat, vnucovat, řídit, urážet, musí být schopen se ovládat a bezpodmínečně milovat. Neměl by probouzet v dětech soutěživost o to, kdo je lepší a kdo horší. Měl by je vést k tomu, že každý je v něčem dobrý a v něčem horší a že se od sebe mohou učit.

Pro děti je velice prospěšné, když se naučí pomáhat si mezi sebou. Zpevňují si tak vztah se sebou i s druhými a učí se navazovat a fungovat v mezilidských vztazích. Ten, kdo umí kreslit, bude podporovat toho, kdo na to není talentovaný, tak, aby je to nakonec bavilo oba a nezáleželo na výsledku, ale na prožitku. Proto by hra neměla mít vítěze, ale měla by se hrát z důvodu zábavy a radostných prožitků.

Ve vedení dětí je velice důležitá motivace, která celý proces zpestřuje a dělá efektní. Jak už jsme si uvedli, motivace nesmí podněcovat soutěživost, protože pokud se tímto způsobem děti vedou, pak je k samotné aktivitě motivován vždy jen vítěz, a to není naším cílem. Děti musejí vždy vědět smysl aktivity, ke které se schyluje, je to z důvodu, aby měly možnost se plně věnovat dané aktivitě a mohly se pro ni plně nadchnout. Cílem každé naší aktivity je pozitivní prožitek, proto je důležité naučit děti vnímat sebe a naučit je se vyjadřovat. Pro ně není důležité, kdo je horší a kdo lepší, ale možnost se při každé aktivitě radovat, usmívat, vyjadřovat se, tvořit a to jim musíme dopřát.

Naučme je žít v přítomném okamžiku. Proč? Protože v přítomném okamžiku je podle Tolteků největší síla, se kterou můžeme žít. Tady a teď neexistuje žádné trápení žádná bolest. Jen za těchto podmínek jsme schopni plně vyjadřovat svou osobnost.

Děti již v přítomnosti žijí mnohem více než dospělí, můžeme to pozorovat kdekoli, kdy si děti hrají a jsou pro hru naprosto nadšené a i z toho, že jsou často mnohem více energické. Ale i přesto je nutností dávat tomuto velký důraz při vedení dětí, aby takto mohly žít i nadále. Taktik, jak na přítomnost, je nespočetně - spousty dýchacích cvičení, meditací, terapií, ale také všechny vytvořené předchozí aplikace na výchovu dětí a dané aktivity nám k přítomnosti pomáhají. Například dohoda číslo 4 vždy dělejte vše, jak nejlépe dovedete, by bez žití v přítomném okamžiku nemohla existovat. Vše se na tento okamžik pojí. Proto, když budeme vést děti v přítomném okamžiku a ony v něm také budou, dosáhneme všeho, co jsme si v předchozím textu psali a dokážeme vést děti, jak nejlépe dovedeme a ony dokážou žít, jak nejlépe umí.

Přítomnost je velice stěžejní pojem, který nám pomůže při každé situaci, do které se dostaneme. Děti se v ní naučí zůstat a poté pro ně nebude obtížné vyjadřovat sebe a vědět, co chtějí a co pro ně život znamená. Budou vnímat krásu života a budou ho prožívat s radostí a pozitivními zkušenostmi. Řiďme se heslem: pravda je vždy v přítomném okamžiku. Je tomu skutečně tak a jinak nikdy nebude. Přítomný okamžik je náš velký pomocníkem.

Když se zpětně ohlédneme za vším, můžeme říci, že se děti neustále snažíme něco učit něco jim předat, a tak jim zabraňujeme žít a prožívat jejich vlastní život. Ony se přirozeně na Zemi narodí již zvědavé a chtějí všechno vědět všechno znát a my jim musíme být oporou a ne jim tuto zvědavost brát. Nyní se děti vychovávají tak, že jsou brány za bytosti, které jsou nesoběstačné, nerozumné a nedokážou se ve světě vyznat. Dáváme jim množství informací a chceme, aby se je učily a nazpaměť odříkávaly. Bereme jim jejich pozornost v úmyslu jim pomoci. Ovšem pravda je jiná, ony naopak jsou stvořeny plně k tomu, aby dokázaly žít na tomto světě, mají k tomu dány všechny proporce a chtějí tu žít, zajímat se o vše a chtějí se všemu učit. Staňme se průvodci dětských životů, pomáhejme jim, když budou potřebovat, s něčím poradit, něco se dozvědět, dejme jim plnou důvěru a neberme jim tu šanci jít správnou cestou v prožívání vlastního života.

Závěr

V bakalářské práci jsme zjistili, že Toltékové byli velice vyspělý kmen indiánů, který se zajímal o všechny aspekty života, chtěl se stále rozvíjet a posouvat se dál ve vědě. Je popsán jejich vývoj v historii a historických cyklech, kde technikou „pokus omyl“ zdárně poznávali svět a správný způsob žití. Rozpoznali jsme rozdíl chápání světů a cílů života Toltéků oproti současnému člověku. Seznámili jsme se s cestou poznání, se silou bojovníka a shrnuli jsme některé z metod a technik úspěšného zdolání této cesty. Zjistili jsme, že se ve změněné formě moudra od původních Toltéků používají i dnes a že jsou pro nás velmi cenné, protože víme, že nám tyto informace napomáhají radostně a spokojeně žít. Popsali jsme čtyři dohody a následně aplikovali na výchovu dětí v podobě sepsání zásad. Vytvořili jsme několik aktivit prospěšných při objevování své osobnosti, svého popisu světa a shrnuli informace napomáhající pedagogovi vést děti lepším způsobem.

Z výše uvedeného textu vyplývá, že kladené cíle práce se úspěšně podařilo naplnit. Hlavním cílem bylo zmapovat historii a moudra Toltéků na základě literárních děl, abychom si dokázali představit, kdo byli Toltékové a dozvěděli se informace o jejich kultuře a způsobu života. A Druhým cílem bylo pomocí Čtyř dohod aplikovat toltéckou moudrost na výchovu dětí, přičemž vznikly pomocné aktivity a rady pro pedagoga, které přispívají k rozvoji osobnosti.

Z práce nám vyplývá, že naše společnost se ocitla v situaci, kdy dětem bere šanci rozvíjet svou osobnost podle svého úmyslu. Pojdme to změnit a již děti neobírejme o možnosti poznání svých světů. Nechávejme jim prostor pro vyjadřování své podstaty. Dávejme jim důvěru ve vedení správného života. Chápejme je a akceptujme. Učme se od nich, jako se učí ony od nás. Není lepší způsob výchovy dětí, než jim jít vlastním příkladem, proto je nutné stále pracovat na rozvoji naší osobnosti, abychom se pro ně stali v jejich životech přínosem.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

ABELAR, T. *Přechod čarodějů: zavěcení ženy*. Praha: Rybka Publishers, 1999. ISBN 80-86182-35-5.

CASTANEDA, C. *Vnitřní oheň*. Praha: Volvox Globator 1998. ISBN 80-7207-162-9.

CASTANEDA, C. *Umění snít*. Praha: Volvox Globator, 1998. ISBN 80-7207-202-1.

CASTANEDA, C. *Cesta do Ixtlanu*. Praha: Volvox Globator, 1996. ISBN 80-7207-017-7.

CASTANEDA, C. *Čtenáři nekonečna*. Praha: Dobra, 2004. ISBN 80-86459-38-1.

CASTANEDA, C. *Příběh síly*. Praha: Volvox Globator, 1996. ISBN 80-7207-031-2.

CASTANEDA, C. *Kolo času: šamani dávného Mexika a jejich představy o životě, smrti a vesmíru*. Praha: Volvox Globator, 1999. ISBN 80-7207-256-0.

FEATHER, E. K. *Toltécká stezka*. Praha: Volvox Globator, 2006. ISBN 80-7207-592-6.

GATO. *Učení Nagualů*. Praha: DharmaGaia, 1999. ISBN 80-85905-64-7.

KATZ, F a BINKOV8, s. *Staré americké civilizace*. Praha: Odeon, 1989. ISBN 80-20701-51-6.

RUIZ, M. *Čtyři dohody: kniha moudrosti starých Toltéků*. Praha: Pragma, 2001. ISBN 80-7205-826-6.

SANCHEZ, V. *Toltécké orákulum*. Praha: Pragma, 1999. ISBN 80-7205-217-9.

WOOD, M. *Předkolumbovská Amerika: kulturní atlas pro mládež*. Praha: Nakladatelský dům OP, 1994. ISBN 80-85841-10-X.

Internet

Tajomstvá našej planéty: Vzpomínky na Atlantidu [online]. Bratislava, © 2007 [cit. 2015-03-29]. Dostupné na WWW: <<http://tajomstva.org/uryvky/vzpominky-na-atlantidu/>>

Abstrakt

LUKÁČOVÁ, R. *Toltécká moudrost ve výchově dětí*. České Budějovice 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogická. Vedoucí práce R. Macků.

Klíčová slova: Toltékové, toltécká kultura, cesta bojovníka, vědomí, výchova dětí, čtyři dohody, rozvoj osobnosti, svoboda, volný čas, vedení dětí.

Práce se zabývá toltéckou moudrostí a její zahrnutí do výchovy. Cílem bakalářské práce je zmapovat historii a moudrost Toltéků na základě literárních děl. Dalším cílem je pomocí Čtyř dohod aplikovat moudrost na výchovu dětí. Teoretická část pojednává o jejich původu, historických cyklech, jejich podstatě; nastiňuje rozdílné chápání světa a cíle života Toltéků a běžného člověka. Dále popisuje cestu poznání jakožto postup, jak dospět k znovuoživení své osobnosti. Praktická část se zabývá zásadami při výchově dětí, inspirovanými knihou Čtyři dohody, a také obsahuje čtyři aktivity a rady pro pedagoga.

Abstract

The Toltec wisdom and its inclusion into the education.

Key words: The Toltec, the Toltec culture, the way of a paladin, awareness, children education, The Four Agreements, the progress of the personality, freedom, spare time, leading of children.

The thesis deals with the Toltec wisdom and its inclusion into the education. The aim of the thesis is to map the history and the wisdom of the Toltec on the basis of literary works. Another aim is by means of The Four Agreements to use their wisdom to children education. The theoretic part deals with their descent, historical cycles, their spirit; it shows different view of the world and purpose of the life of the Toltec and current human being. Next it describes the way of awareness as the process how to re-find one's personality. The practical part concerns to the principles during children education which are inspired by the book The Four Agreements, and it also contains four activities and advice for the pedagogue.